

ЗАВ'ЯЛОВА О. А.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

МОВЛЕННЄВІ ЖАНРИ У ПРАКТИЧНОМУ МОВЛЕННІ: ЖАНРОВА ФОРМА “ЗАКОН”

У статті розглядається офіційно-діловий стиль та жанр “закон” як жанр практичного мовлення. Кожен функціональний стиль – це особлива сфера літературної мови, яка характеризується певною кількістю мовленнєвих жанрів з специфічною лексикою, фразеологією та граматиною. Юридичні тексти жанру “закон” є невід’ємним елементом правової й мовленнєвої культури суспільства.

Ключові слова: мовленнєві жанри, офіційно-діловий стиль, жанр “закон”.

В статье рассматривается официально-деловой стиль и жанр “закон” как жанр практической речи. Каждый функциональный стиль – это специфическая сфера литературного языка, которая характеризуется определенным количеством речевых жанров со специфической лексикой, фразеологией и грамматикой. Юридические тексты жанра “закон” являются неотъемлемым элементом правовой и речевой культуры общества.

Ключевые слова: речевые жанры, официально-деловой стиль, жанр “закон”.

The article deals with officially-functional style and genre “law” as a genre of practical language. Every officially-functional style is a special sphere of literary language which is described with a great deal of speech genres, special vocabulary, phraseology and grammar. The juristic texts of genre “law” are inalienable element of jural and linguistic culture of society.

Key words: speech genres, officially-functional style, genre “law”.

Метою пропонованої статті є узагальнення ознак жанрів практичного мовлення і визначення характеристик жанру “закон”.

Актуальність. На сучасному етапі наукових розвідок у галузі стилістики тексту багато уваги приділяється вирішенню проблеми жанрів практичного мовлення, що є відповіддю на виклики суспільства, яке розбудовує правову систему економічних відносин (Алпатов В. М., Гуц Е. Н., Демент’єв В. В., Деннінгхаус С., Ауер Р., Friedrich J., Meibauer J., Paltridge В.).

Категорію “мовленнєвий жанр” розглядають у сфері генології й ще до цього часу сприймають її по-різному [1:5]. Лінгвістика, досліджуючи мовленнєві жанри постійно відкриває нові не знайомі жанри і навіть не володіє повним їх переліком. І хоча можна знайти велику кількість праць, присвячених жанрам мовлення, їх сутність ще недостатньо повно розкрита та потребує додаткового вивчення (Шмелева Т. В., Салимовський В. А., Брандес М. П., Солганік Г. Я. та ін.).

Об’єктом дослідження в цій статті обрано практичний жанр мовлення: жанр “закон” офіційно-ділового стилю.

У загальнофілологічному науковому просторі поняття мовленнєвого жанру поширюється “на весь універсум текстів” [2:247] і, потрібно додати, – на універсум міжособистісного спілкування, – завдяки відомій праці М. М. Бахтіна “Проблема речевих жанров” [3:251–295], хоча окремі ідеї генології були висловлені також у працях В. Н. Волошинова, Г. О. Винокура, В. В. Виноградова та інших учених [4:58–59]. Поняття “мовленнєвий жанр” стало одним з найважливіших понять когнітивної та функціонально-комунікативно зорієнтованої лінгвістики й лінгвофілософії 80–90-х років ХХ ст. (Бацевич Ф. С., Бацевич Ф. С., Иссерс О. С., Макаров М. Л та ін.). У теорії мовленнєвих жанрів висвітлюється мовленнєва поведінка людини, механізми породження та інтерпретації мовлення.

Поняття мовленнєвого жанру є центральним теоретичним уявленням одного з основних напрямків вивчення мовлення – генології. Більш повно, точно, розширено теорію мовленнєвих жанрів розкриває у своїх працях Брандес М. П.: “Жанр – один з найбільш ефективних роз’яснювальних механізмів у розгляді ситуацій використання системно-структурної, психокогнітивної організації мови. Мовленнєвий жанр – це форма мовленнєвого втілення функції практичного призначання тексту, в жанрах реалізується мета висловлювання й практичне призначення мови. Якщо розглядати мовленнєвий жанр з точки зору взаємовідносин людини та мовленнєвих засобів, в процесі творення тексту, то жанр є технічною формою мовної практики. Мовленнєвий жанр – це ідеальна схема перебігу комунікативно-мовленнєвого акту” [5:57].

Мовленнєві жанри поєднують засоби спілкування й найбільш вагомі форми соціальної взаємодії особистостей у суспільстві.

Найважливішою причиною, чому сучасні дослідники цікавляться проблемами мовленнєвих жанрів, є прагматичний аспект лінгвістики, лінгвістичний пошук зв’язків між будовою мовленнєвих утворень і компонентами комунікативної ситуації, суб’єктами спілкування, зв’язками між ними, їхніми соціальними, психічними, фізичними, ментальними, когнітивними та іншими характеристиками, задумами тощо. Мовна особистість у процесі соціального становлення органічно входить у систему жанрових норм. Завдяки цій системі

формується текстове мислення особистості та визначається ступінь її комунікативної спроможності [6:70]. М. М. Бахтін зазначав у архівних записах до статті “Проблема мовленнєвих жанрів”: “Мовленнєвий задум, мовленнєва воля із самого початку застосовуються і пристосовуються до певних жанрів, складаються і розвиваються в традиційних жанрових формах, що не виключає, зрозуміло, ані пошуків адекватного жанру, ані новаторських трансформацій жанрів” [7:274]. Жанрознавчі дослідження підсилюються також відновленням риторики, встановленням ієрархії категорій мови, пошуком основної одиниці мовленнєвої діяльності, комунікації в цілому. Важливо, що мовленнєві жанри як загальнофілологічне явище, можуть відіграти велику роль у відновленні єдності філологічних знань, що на сьогоднішній день для гуманітарних досліджень є дуже важливим досягненням [8:1–182]. Необхідно знати перелік основних мовленнєвих жанрів – це вказує на мовленнєву компетенцію [9:111], “одну із статусних характеристик особистості” [10:136]; зростання популярності ідей М. М. Бахтіна пояснюється активним пошуком на сьогоднішній день основної одиниці мовлення, а також загальною прагматизацією колоквіалістики в цілому [9:109]. Мовленнєвий жанр сприймається як одне з найважливіших понять стилістики, лінгвістики тексту, соціолінгвістики (Волошинов В. Н., Кожевнікова К., Гайда С., Nymes D. та ін.). Зокрема, В. В. Дементьєв переконливо доводить, що мовленнєвий жанр – це один з найважливіших засобів формалізації соціальної взаємодії. Зараз відчувається потреба в синтетичному напрямі теорії мовленнєвої діяльності, де розглядалися би діалогічні (прагматичні), й лінгвістичні (семантичні) аспекти мовленнєвих жанрів [11:29].

Бахтін М. М. трактує мовленнєвий жанр як форму доцільності, тобто форму конкретного цільового змісту. Інформаційна форма “мовленнєвого жанру” може розглядатись як форма абстрактного, символічного, цільового змісту, в якому абстраговані суспільні відносини. “Мовленнєвий жанр” – це процесна форма, форма комунікативного процесу [3:251–259]. Коли говорять про комунікативний процес, то мають на увазі комунікантів, носіїв процесу, а мовлення та мова як субстрати процесу, але не сам процес. Мовленнєві жанри у порівнянні з формами мови набагато більше змінюються, та є гнучкішими, але до суб’єкта, що говорить, вони

мають нормативне значення, не створюються ним, а дані йому. Мовленнєві жанри дані нам майже так само, як і рідна мова. Форми мови ми засвоюємо тільки в формах мовленнєвих жанрів та разом з ними [3:19].

Розмаїття мовленнєвих жанрів невичерпне, тому що невичерпні можливості мовленнєвої діяльності. Численний список мовленнєвих жанрів росте та змінюється. Існують первинні (прості) та вторинні (складні) мовленнєві жанри [3:26–30]. Первинні мовленнєві жанри – це короткі репліки побутового діалогу, побутової розповіді, лист у всіх його численних формах і т. д. Вторинні мовленнєві жанри – романи драми, наукові документи з різних сфер, об'ємні публіцистичні жанри та короткі стандартні військові команди, фейлетони, об'яви, різноманітні форми ділової переписки, рецензії, есе, анотації, реферати, реклама і т. д. Вторинні мовленнєві жанри виникають в умовах більш складного та відносно високорозвиненого й організованого культурного спілкування, переробляють різноманітні первинні жанри, які сформувались в умовах безпосереднього мовленнєвого спілкування [5:58–59].

Кожен мовленнєвий жанр існує у відповідному соціально-культурному контексті – у науковому, політичному, адміністративному, художньому і т. д. Тільки в цих контекстах мовленнєвий жанр знаходить життя та смисл і перетворюється в цілісний словесний твір. Такі соціально-культурні контексти мають назву в стилістиці – функціональні стилі [5:140].

Брандес М. П. вважає, що стиль пов'язаний з жанром раціональним зв'язком та формує з ним єдність. Ця єдність означає не рух один за одним у процесі створення прагматичної та естетичної функції тексту, а обов'язкова та одночасна участь того й іншого в цьому процесі.

Кожен з функціональних стилів, який представляє собою особливу дійсність, організований системою стійких форм, системою стереотипів, схем, узаконених традицій [5:141].

Будь-який словесний твір у свою чергу існує лише в тій сфері, в якій він сформувався (передова стаття – в газетній публіцистиці; наказ, статут – у офіційно-діловій сфері і т. д.) [5:141].

Функціональні стилі обумовлюють стилістичну гнучкість мови, різноманітні відображення, варіативність думки. Завдяки ним мова

здатна виразити складну наукову думку, філософську мудрість, написати закони, відобразити в епопеї багатопланове життя народу. Виконання стилем тієї чи іншої функції – естетичної, наукової, ділової і т. д. – накладає глибоку своєрідність на весь жанр. Кожна функція – це відповідна установка на ту чи іншу манеру викладення – точну, об'єктивну, конкретно-зображальну, інформативно-ділову. І таким чином, кожен стиль добирає з літературної мови ті слова та вирази, ті форми й конструкції, котрі можуть найкращим чином виконувати внутрішнє завдання цього стилю [12:174].

Розглядаючи функціональні стилі мовлення Солганік Г. Я. виділяє три особливості:

1) кожен функціональний стиль відображає відповідний бік суспільного життя, має свою особливу сферу застосування, своє коло тем;

2) кожен функціональний стиль характеризується визначеними умовами спілкування – офіційними, неофіційними, невимушеними і т. д.;

3) кожен функціональний стиль має загальну установку, головне завдання мовлення [12:174].

Ці зовнішні ознаки визначають мовленнєвий бік функціональних стилів. Перша особливість полягає в тому, що кожен з них володіє певним набором специфічних, характерних слів та виразів, які складають суттєву частину стилю.

Основна кількість слів у кожному стилі – це нейтральні, міжстильові слова, на фоні яких і виділяється специфічна лексика та фразеологія. Характерні слова складають мовленнєву специфіку стилю. Саме вони визначають його мовленнєвий вигляд.

Солганік Г. Я. підкреслює, що загальними для всіх функціональних стилів є граматичні засоби. Граматика є єдиною, але кожен функціональний стиль по-своєму використовує граматичні форми та конструкції. Для офіційно-ділового стилю характерні неозначено-особові, пасивні конструкції. Але характерні слова та звороти, а також граматичні засоби, закріплені за якимось стилем, можуть використовуватись в іншому стилі.

У мовленнєвому відношенні функціональні стилі розрізняються також з точки зору образності, емоційності, ступінь яких у кожному стилі неоднакова. Елементи образності та емоційності

використовуються в деяких жанрах дипломатії, в полемічних наукових працях.

Солганік Г. Я. наголошує, що важливою характеристикою функціональних стилів – є ступінь індивідуалізованості мови. Будь-яке мовлення стандартизоване. У кожному стилі існують певні правила поведінки, побудови текстів, які полегшують використання мови, економлять мовленнєві зусилля. Але мовленнєва стандартизація обмежує свободу самовираження, індивідуальність мови. Функціональні стилі відрізняються один від одного саме за ступенем індивідуалізованості та стандартизованості. Ділове мовлення є найбільш регламентованим та менш індивідуалізованим, тобто особисте та індивідуальне тут не проявляється.

Норми функціонального стилю також є важливою характеристикою, оскільки вони є важливими для всіх стилів. Норми визначають використання слів, виразів, форм. Вони різні для всіх стилів.

Загальна функція стилю реалізується в жанрах, пристосованих для виконання внутрішнього завдання, встановлення відповідного стилю. Тому у кожного функціонального стилю свій набір мовленнєвих жанрів. Жанри зберігають загальні риси функціонального стилю, але характеризуються особливою композиційно-мовленнєвою структурою та особливостями використання мови. Так відбувається внутрішня диференціація стилів, що призводить до відповідного набору жанрів.

Таким чином, кожен функціональний стиль – це особлива сфера літературної мови, яка характеризується своїм переліком мовленнєвих жанрів, специфічною лексикою і фразеологією. Кожен функціональний стиль – це своєрідне мовлення науки, мистецтва, законів, дипломатії [12:175–178].

Функціональний офіційно-діловий стиль обумовлює способи комунікації та забезпечує мовленнєве та мовне оформлення когнітивної і комунікативної функцій у сфері власне правових відносин й управління. До офіційно-ділового стилю відносяться тексти офіційних документів у політичній, міжнародній сферах, у юриспруденції, торгівлі, економіці, військовій справі, в офіційних закладах, організаціях [5:143].

Передаючи офіційно-діловим стилем зміст потрібно враховувати його величезну важливість, а також виключати двозначність, розмитість, різні неточності. За офіційно-діловим стилем закріпилися традиційні, сталі засоби мовленнєвого вираження і вироблення певних форм та прийомів побудови мови. Іншими словами, офіційно-діловий стиль характеризується: високим регламентуванням мовлення (визначений запас засобів вираження та способів їх побудови), офіційністю (строгість викладу; слова використовуються у своїх прямих значеннях, образність, як правило, відсутня, тропи зустрічаються рідко) та безособовістю (офіційно-ділова мова уникає конкретного та особистісного) [12:190].

Розглядаючи офіційно-діловий стиль Солганик Г. Я. цитує відомого французького мовознавця Шарля Баллі: “Мова офіційна різко відрізняється від загальноживаного мовлення та володіє яскраво вираженим соціальним забарвленням, вона володіє сукупністю мовленнєвих фактів, які служать для того, щоб у точних та безособових формулах передавати обставини, які накладає на людину життя в суспільстві, починаючи з нотаріальних актів та поліцейських статутів й закінчуючи статтями кодексу і конституції” [12:190–191].

Брандес М. П. вважає, що офіційно-діловий стиль забезпечує функціонування таких мовленнєвих жанрів, які характеризуються когнітивною та комунікативною функцією:

- урядові розпорядження, постанови, декрети і т. д. у сфері урядової діяльності;
- дипломатичні договори, меморандуми, ноти, протоколи і т. д. у сфері міжнародних відносин;
- положення, кодекси, судово-процесуальні документи і т. д. у юриспруденції;
- торгово-комерційні угоди, комерційна кореспонденція і т. д. у торгівлі та економіці;
- військові статути, накази, розпорядження, повідомлення і т. д. у сфері військової діяльності;
- ділова переписка, акти, протоколи зборів й засідань, накази, розпорядження, об'яви, телеграми і т. д. у офіційних установах та організаціях;
- офіційні письмові заяви, доповідні, пояснювальні записки, доручення, розписки, заповіти і т. д. у житті окремої людини.

Специфіка офіційно-мовленнєвої комунікативної діяльності, складність, значимість інформації, важливість цілей і завдань ділової комунікації вимагають виконання відповідних правил побудови ділових текстів. Кожен офіційно-діловий документ має свою архітектонічну форму, яка сформувалась на протязі довгого існування офіційно-ділового стилю [5:145-146].

Провоторов В. І. виділяє в офіційно-діловому стилі асертивні й наративні мовленнєві жанри, в яких реалізується прагматична функція непрямой необхідності, а також офертивні мовленнєві жанри, в яких функція необхідності формально експлікована.

Солганік Г. Я. підкреслює, що офіційно-діловий стиль має два підстили – офіційно-документальний та повсякденно-діловий. До першого можна віднести мову дипломатії (дипломатичні акти) та мову законів, а до другого – службову переписку та ділові папери. Мова законів – це офіційна мова, мова державної влади, якою вона розмовляє з народом [12:191]. “Слова законів повинні пробуджувати в усіх людей одні й ті ж ідеї, ніколи не слід у законі використовувати неозначені поняття, стиль законів повинен відрізнятися точністю та стислістю”, – цитує Солганік Г. Я. великого французького мислителя Ш. Монтеск’є. При цьому швидкість розуміння не дуже важлива, тому що зацікавлена людина прочитає потрібну їй статтю закону і один, і два, і три рази. Головне точність вираження думки. Для мови закону також характерні повна відсутність індивідуального мовлення, стандартність викладу [12:190–194].

Головною внутрішньою структурою для ділових документів письмової комунікації є композиційно-мовленнєва форма – “констатуєче повідомлення”. Використання “констатуєчого повідомлення” визначає головну синтаксичну структуру в жанрах, що розглядаються – речення констатуєчого характеру та зв’язок переліку між самостійними реченнями [11:148–149]. Композиційно-мовленнєва форма “констатуєче повідомлення” є стандартною формою вираження “безсуб’єктивного” вольового начала, яка виражається стандартною прагматичною структурою офіційно-ділових текстів – констативом. Роль констативу в оформленні офіційно-ділових мовленнєвих жанрів проявляється в особливому – позачасовому (констатуєчому) та позапросторовому (переліковому) – характері синтаксичного зв’язку [13:79].

Брандес М. П. уважає, що для мови офіційно-ділового стилю характерна складна синтаксична структура: прості речення, підрядні речення, прислівникові, атрибутивні та інфінітивні звороти, з однорідними членами, які часто формуються в довгий ланцюг. Переважають прості речення, складносурядні, складнопідрядні з підрядними означальними. Характерним є також часте вживання умовних конструкцій, особливо в багатьох текстах, наприклад, кодексах, статутах, інструкціях і т. д. Офіційно-діловий стиль є номінативним, називним стилем, що відображається в перевазі іменників, прикметників, дієслівних зв'язок, іменникові прийменники й сполучники: *in Übereinstimmung, zwecks, betreffs, laut, kraft dessen, infolge dessen* і т. д. [5:159]

Звернення до жанру “закон” як одного з мовленнєвих жанрів юридичних текстів не випадкове. Роль, яка відводиться текстам законів в сучасному світі, неможливо переоцінити. Для юридичних законів характерні відносини двоякого роду, з одного боку – закон має відповідати вимогам суспільства, з іншого боку – має мовні закономірності. Вивчення текстів юридичних законів є актуальним та необхідним, оскільки юридичні тексти – це невід’ємний елемент правової й мовленнєвої культури суспільства. Саме мовлення є засобом передачі інформації про зміст правових розпоряджень [14:1960].

Загальною функцією офіційно-ділового стилю є офіційне повідомлення з метою досягнення ділової, офіційної домовленості між двома чи декількома сторонами. Форма спілкування – в основному писемна, а головними умовами спілкування є наявність офіційних стосунків між комунікантами.

У мовленнєвій діяльності існують два комуніканти, адресант і адресат, але їх спілкування у законодавчій сфері є дуже специфічним. Адресант законодавчої інформації звертається не до однієї особи, а до невідомої кількості осіб, до абстрактного співрозмовника, яким може і повинен бути кожен з громадян окремої держави (в даному випадку Німеччини).

Між адресантом та адресатом існує зв'язок у вигляді писемного законодавчого документа. Законодавець створює цей документ, у якому, крім прав та обов'язків громадян, перераховує конкретні правила, що стосуються окремих правових галузей (цивільних,

кримінальних, комерційних, податкових), і яких повинні дотримувались адресати законодавчих документів. І разом з правилами адресант надсилає адресатові інформацію про наслідки недотримання зазначених правил.

У рамках держави закон стосується всіх членів суспільства, навіть якщо він призначений тільки певній категорії громадян. Взагалі, правові рішення адресовані всім, але в дійсності конкретний законодавчий документ стосується далеко не всіх.

Необхідно підкреслити, що коло адресатів законодавчого повідомлення обмежується певними факторами. З лінгвістичного погляду, це коло визначається кодом, який вживає адресант. Відправник повідомлення звертається до тих, хто знає мову, якою він надсилає своє послання. З юридичної точки зору, це коло визначається компетентністю автора послання. Автор звертається до тих, хто в юридичному плані відповідає цій компетенції. Таким чином, щоб дійсно стати адресатом законодавчого документа, необхідно знати мову та мати певні знання юридичної термінології, яку вживає законодавець.

Хоча закон стосується всіх і кожного, в текстах законів адресант може назвати безпосереднього адресата окремого законодавчого документа, навіть окремих його розділів.

Жанр закон офіційно-ділового стилю німецької мови має свої особливі риси, зумовлені функціональною спрямованістю законів та прагматичною метою окремого законодавчого документа. Тексти жанру “закон” виконують ще свою особливу волевиявляючу, директивну функцію.

Закон як нормативний акт держави виражає волю народу, диктує розпорядження всьому суспільству, встановлює юридично обов’язкове правило поведінки, тобто впливає не тільки на розум, свідомість, волю, а й поведінку особистості [15:81]. Тобто, основною комунікативною функцією будь-якого законодавчого тексту є приписувати, диктувати розпорядження, а прагматичною метою – регулювати всі сфери людської життєдіяльності. Конкретна прагматична мета кожного закону залежить від предмета висловлювання закону.

Потрібно зазначити, що на створення законодавчого тексту, активізацію певного кола лексичних і граматичних явищ, здатних

утворити якісний змістовний вигляд текстів законодавчих документів, впливають як загальні стильові риси офіційно-ділового стилю німецької мови, так і стильові особливості його жанру “закон”. Своєрідність передачі законодавчої інформації досягається як стилістично маркованими одиницями, так і особливим підбором і концентрацією загальнолітературних лексичних і граматичних елементів та їхніх значень.

На успішне протікання комунікативного акту у сфері законодавства впливають насамперед два фактори: лінгвістичний, тобто знання мови та юридичний, тобто володіння певними знаннями з правової галузі. Оскільки законодавець складає закони для громадян, то на адекватне тлумачення законодавчого документа перш за все впливатиме саме юридичний фактор. Інакше кажучи, щоб комунікація в правовій сфері здійснилася успішно, обидва суб'єкти комунікації повинні, з одного боку, знати право, а з іншого, – знати німецьку мову. Очевидно, що адресант законодавчого документа є спеціалістом у правовій сфері. Отже, чи вплине згідно з задумом адресанта інформація, закладена у текст закону, чи ні, багато в чому залежить від рівня правових знань адресата. Володіння знаннями мови та права залежить від соціально-професійної приналежності суб'єктів комунікації. Найуспішніше взаємопорозуміння відбувається при юридичній, зокрема законодавчій комунікації, коли спілкуються особи, професійно приналежні до закону: законодавці, адвокати, нотаріуси, судді тощо. Але мовна спільність спеціалістів – це ще не головний фактор, що впливає на успіх мовленевого акту. Також необхідно враховувати й фактор спеціалізації. Тобто, юрист, який спеціалізується з питань сімейного права, не обов'язково відразу зрозуміє юриста, який є спеціалістом у питаннях з кримінального або залізничного права. Це є фактом, що кожний профіль має свою специфічну термінологію.

Мова німецького права відома ще як мова правового устрою, юридична професійна мова, мова юриспруденції, юридично–адміністративна, мова закону, управління, відомства, чиновників, причому назви повністю відрізняються одна від одної, однак часто стосуються тільки частково широкого поняття мови права. Проте потрібно застосовувати як широке поняття для обох центральних категорій мови: правових норм (закони, адміністративні

розпорядження, коментарі) та адміністративної мови (реформування законів).

Необхідність німецької юридичної професійної мови як мови спеціалістів для спеціалістів ні в якому разі не мусить заперечуватись. Поняття мови закону не може бути доступним для громадян без допомоги юридичних осіб. Право повинне показувати бездоганність мови фахівців, яка відрізняється від звичайної літературної мови. Для кожного, хто не займається в основному мовою закону, вона не зрозуміла. Тому претензія щодо розуміння нормативних текстів закону з боку комунікантів цілком зрозуміла. Громадяни Німеччини повинні безпосередньо розуміти свої права та закони. Вимога, щоб фахові тексти, в більшості випадків це обов'язково нормативні, правові тексти, які призначені для не фахівців, мусять бути загальнозрозумілими. Юридична фахова мова створена для точності, чіткості та юридичної законності, виділяється специфічними лексичними, граматичними та прагматичними ознаками, які відокремлюють її від звичайної літературної та інших професійних мов. Так, наприклад, в ній використовуються слова, які в загальноживаній мові не використовуються або взагалі не відомі громадянам-не фахівцям або вживаються частково в інших професійних мовах, також вирази, означення, поняття літературної мови не використовуються в мові законів. Мова законів Німеччини чітко структурована: параграфи, пункти, підпункти [15:81].

Покращення розуміння текстів законів є не лише важливим внеском до зближення з громадянами, але й можливість привнести легкість у роботу з ними фахівців. Тексти законів, на жаль, погано розуміють також і самі юристи. Нерозуміння законів є феноменом історичним, на протязі правової історії спостерігаються намагання фахівців-юристів зрозуміти незрозумілі закони. Часто складність мови веде за собою складність та незрозумілість тексту.

Тобто підвищення зрозумілості правових текстів призводить до зруйнування непотрібних бар'єрів нерозуміння професійних законодавчих текстів. Юристи наполягають на необхідності зміни текстів законів. Довгі незрозумілі речення потрібно замінити на короткі більш зрозуміліші, потрібно відмовитись від застарілих слів та виразів, тобто змінити їх на сучасні, фахові слова повинні бути роз'ясненими. На думку проф. Карін М. Айхофф Цюрус та Штробеля

Т. для того, щоб виконувати правові розпорядження та чинити законні дії читачі повинні розуміти тексти законів, адже у сучасній державі соціальні відносини регулюються правом. Для того, щоб правовий устрій залишався зрозумілим для всіх громадян – норми повинні бути чітко, зрозуміло сформульованими [16:1–20].

Перспективи подальших досліджень. Подальше дослідження жанру “закон” в комунікативно-прагматичному аспекті зумовлене зростаючим значенням правової культури у житті сучасного суспільства та необхідністю вивчення законодавчих текстів. Крім того, сучасне мовознавство вимагає характеристики різних, до цих пір невивчених жанрів практичного мовлення у зв’язку з інформаційною тенденцією розвитку суспільства та концентрації уваги на ефективності комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики / Флорій Сергійович Бацевич // – Київ, 2004. – С. 1–226.
2. *Гайда Ст.* Стилистика и генология. Статус стилистики в современном языкознании / Станіслав Гайда. – Пермь, 1993.
3. *Бахтин М. М.* Проблема речевых жанров / Михаил Михайлович Бахтин // Эстетика словесного творчества. – М., 1986. – С. 1–150.
4. *Шмелева Т. В.* Речевой жанр: опыт общепилологического осмысления / Татьяна Викторовна Шмелева // Collegium. – 1995. – № 1–2.
5. *Брандес М. П.* Стилистика текста / Маргарита Петровна Брандес // Теоретический курс : [ученик]. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Прогресс-Традиция ; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
6. *Седов К. Ф.* Дискурс и личность / Константин Федорович Седов. – М., 2004. – С. 317.
7. *Бахтин М. М.* Проблема речевых жанров / Михаил Михайлович Бахтин // Собрание сочинений : [в 7 т. ; работы 1940 – начала 1960-х годов]. – М., 1996. – Т. 5. – С. 159–206.
8. *Рождественский Ю. В.* Введение в общую филологию / Юрий Владимирович Рождественский. – М., 1979. – С. 1–182.
9. *Дементьев В. В.* Изучение речевых жанров. Обзор работ в современной русистике / Вадим Викторович Дементьев // Вопросы языкознания. – 1997. – № 1. – С. 1–117.
10. *Карасик В. И.* Язык социального статуса / Владимир Ильич Карасик. – М., 2002. – С. 336.
11. *Дементьев В. В.* Коммуникативная генристика: речевые жанры как средство формализации социального взаимодействия / Вадим Викторович Дементьев // Речевые жанры. – Саратов 2002. – Вып. 3. – С. 1–130.
12. *Солганик Г. Я.* Стилистика текста : [учебн. пособие] / Григорий Яковлевич Солганик. – [3-е изд.]. – М. : Флинта ; Наука, 2001. – 256 с.
13. *Провоторов В. И.* Очерки по жанровой стилистике текста : [учебн. пособие] / Валерий Иванович Провоторов. – [2-е изд., испр.]. – М. : НВИ-Тезаурус, 2003. – 140 с.
14. *Шатков Г. И.* О языке закона / Геннадий Иванович Шатков // Вопросы кодификации советского права : сб. ст. – Вып. 3. – Л. : Изд-во Ленинградск.ун-та, 1960. – С. 117–120.
15. *Ушаков А. А.* Очерки советской законодательной стилистики / Алексей Александрович Ушаков. – Пермь, 1967. – С. 1–112.
16. *Karin M. Eichhoff-Cyrus/Thomas Strobel* “Der Sprachdienst“. GfdS. Einstellungen der Justiz zur Rechts- und Verwaltungssprache. Eine Trendumfrage, Jahrgang 53, 05/09.